



Stanovisko Slovenskej komory učiteľov k spoločenskému a ekonomickému postaveniu pedagogických a odborných zamestnancov v regionálnom školstve

Jedným z hlavných poslání Slovenskej komory učiteľov ako stavovskej organizácie pedagogických a odborných zamestnancov v školstve je systematická podpora práv a záujmov učiteľov, snaha o zlepšenie ich pracovných podmienok a podmienok k výkonu ich profesie. SKU by v nasledujúcom stanovisku rada zhodnotila, ako sa zmenilo postavenie a ohodnotenie učiteľov za posledné tri roky.

1. Zhoršili sa podmienky na získavanie kreditov.

Vláda zrušila možnosti overovania kompetencií, každý z troch ministrov presadil odklad zrušenia sedemročnej platnosti kreditov, obmedzila sa možnosť získať kredity za tvorivé činnosti, rozširujúce štúdium a štúdium v zahraničí. Radi by sme pripomenuli, že v Programovom vyhlásení sa vláda zaväzuje „zjednodušiť a zefektívniť udeľovanie kreditov“.

2. Zaviedlo sa právo veta pre zriaďovateľa pri voľbe riaditeľa školy.

Zavedením tohto inštitútu sa radikálne zhoršilo postavenie učiteľov a ich zástupcov v Rade školy. Učitelia prišli o možnosť podieľať sa na smerovaní a fungovaní školy.

Proti tejto právnej úprave sa jednoznačne vyjadrili všetky odborové združenia, stavovské organizácie riaditeľov základných a stredných škôl ako aj odborná verejnosť. Vláda tento zámer napriek nedostatočnej argumentácii a chýbajúcej analýze súčasného stavu školských samospráv presadila na úkor práv učiteľov a rodičov.

3. Nedošlo k žiadnemu posunu v ochrane práv učiteľa.



Učiteľia sú pri výkone povolania vystavovaní najrôznejším tlakom. Neraz sa stretávajú s verbálnou i fyzickou agresivitou žiakov, tlaku zo strany rodičov, riaditeľov či dokonca zriaďovateľov škôl. Zistenia z kampane Zber strachu potvrdili náš predpoklad, že na školách často dochádza k porušovaniu ľudských práv, k nedodržiavaniu a vedomému porušovaniu školských predpisov a zákonov zo strany riaditeľov a zriaďovateľov. Za najväčšie považujeme nabádanie až nútenie zamestnancov k nezákonnej činnosti.

Tieto zistenia nás viedli k požiadavke posilniť zabezpečovanie zákonnosti v školských zariadeniach cez zriadenie úradu tzv. „školského ombudsmana“. Táto otázka je zatiaľ v rovine prísľubu – minister vo svojich vyhláseniach potvrdil termín september až október. V tom istom termíne očakávame aj tzv. manuál, vytvorený na základe podnetov z praxe, ktorý ponúkne učiteľom i riaditeľom možné legislatívne riešenie najčastejšie sa vyskytujúcich nezákonných situácií.

4. Platy pedagogických zamestnancov v SR výrazne zaostávajú za krajinami V4.

Ani opakované zvyšovanie plátov učiteľov nezvýšilo atraktivitu učiteľského povolania, keďže nástupný plat zostáva na úrovni absolventov stredných škôl bez maturity. Okrem toho absolútne vyjadrenie zvýšenia v percentách síce môže vyznieť pôsobivo, no neodráža rast životných nákladov a spotrebiteľských cien v uplynulom období. Podľa štatistiky EK „Eurydice“ z roku 2014 vzrástol tarifný plat učiteľov na Slovensku prepočítaný HICP (Harmonizovaný index spotrebiteľských cien) v rokoch 2009–2014 len o 1,91 %. Za to isté obdobie vzrástol tarifný plat učiteľov v Česku podľa rovnakej metodiky o 26,96 %, v Maďarsku o 11,3 a Poľsku o 6%.

<http://www.platy.sk/analyzy/nastupny-plat-bez-praxe-je-708-eur-mesacne/50150>

<http://www.platy.sk/analyzy/predavacom-ci-sbs-karom-plat-nestupne-ani-po-rokoch-praxe/50193>

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/salaries.pdf
(Figure 5, page 21)



Pedagógom sa každoročne zvyšujú platy približne o 5%. Toto zvyšovanie v zásade len kopíruje rast priemernej mzdy v NH. Spravidla sa zvyšovanie plátov učiteľov týka aj všetkých zamestnancov vykonávajúcich práce vo verejnom záujme, čiže aj štátnych a verejných úradníkov a zamestnancov bezpečnostných zložiek, v počte ktorých je Slovensko podľa Medzinárodnej organizácie práce na druhom mieste za Luxemburskom. Na Slovensku je 37 zamestnancov verejnej správy na 1000 obyvateľov, v Grécku 30, vo Fínsku 20.

Považujeme to za umelé a neefektívne udržiavanie zamestnanosti.

<http://aktualne.atlas.sk/slovensko-ako-kralovstvo-uradnikov-sme-lidrami-v-pocte-statnych-zamestnancov/ekonomika/ekonomika-v-eu/>

<http://www.demagog.sk/diskusie/383/peniaze-na-skolstvo> graf nižšie na stránke

<http://www.ozpsav.sk/sk/Aktuality/Oznamy/Prehľad-zvyšovania-stupnic-platovych-tarif-vo-verejnej-sluzbe-za-roky-2002-2012.alej>

5. Mzda učiteľa sa neodvíja od trhových pravidiel.

Neznesie porovnanie s ostatnými vysokoškolsky vzdelanými zamestnancami, s platmi v okolitých štátoch ani s trhovými cenami napr. babysitteriek a doučovateľov (opatrovanie detí súkromne stojí 4-5 eur/hod. – zväčša netto; firmy si pýtajú 6-7 eur/hod. s príplatkom 0,50-1 eur/každé ďalšie dieťa; doučovanie stojí v priemere 10 eur/hod.) Učiteľ po desiatich rokoch praxe a po prvej atestačnej skúške zarobí 5,3 eur/hod. v hrubom.

V tejto súvislosti by sme radi pripomenuli aj problém vzdelávacích poukazov, ktoré majú slúžiť na podporu mimoškolských a záujmových aktivít. Hodnota jedného poukazu je 30 eur na 60 hodín krúžkovej činnosti, čiže štát prispieva na jednu hodinu sumou 50 centov na žiaka.

V prípade špeciálnych škôl, kde vzhľadom na rôzne postihnutia žiakov skupiny spravidla nemávajú viac ako päť žiakov, predstavuje maximálna odmena pre vedúceho krúžku 2,50 eur/hodinu.



6. Základnou požiadavkou OZPŠaV v roku 2012 bola mzda učiteľa v reg. šk. do roku 2016 na úrovni 1,2 až 1,6-násobku priemernej mzdy v NH.

Súčasný stav: Priemer v NH je 877 eur a v reg. šk. (PZ) 917,40 eur = 1,05 násobok. K požiadavke sme sa ako SKU pripojili spoločnou výzvou vláde v januári 2013. Na tejto požiadavke naďalej trváme. Aktuálne by 1,2 násobok priemernej mzdy predstavoval 1052 eur.

http://www.ozpsav.sk/files/vyzva_30_1_2013.pdf

http://www.ozpsav.sk/files/i_polrok_2015.pdf (str. 17)

http://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/home!/ut/p/bl/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfGjzOIDzT0tnJwMHQ0s_IJcDTxDHAPcg7xMDA1MTIEKIoEKDHAARwNC-sPlo8BKnn0dPUzMfQwMLHzcTQ08HT1CgywDjY0NHI2hCvBY4eeRn5uqX5AbYZB14ggIAL9TbiU!//dl4/d5/L2dBIS9vZ0FBIS9nQSEh/

Radi by sme poukázali aj na rozpor zákona č. 553/2003 o odmeňovaní vo verejnom záujme a § 120 Zákonníka práce – stupeň náročnosti práce učiteľa zodpovedá minimálne piatemu stupňu náročnosti práce podľa ZP a jeho minimálny mzdový nárok by predstavoval 1,8-násobok minimálnej mzdy. V budúcom roku by mala byť minimálna mzda 400 eur – teda začínajúci učiteľ by mal zarobiť tabuľkovo v hrubom aspoň 720 eur.

Navrhujeme preto zvýšiť mzdu pre všetky triedy PZ približne o 140 eur, čím by sa dosiahol 1,2 násobok priemernej mzdy, odstránil spomínaný rozpor a súčasne by sme sa priblížili k odmeňovaniu v ostatných štátoch V4.

7. Štandardy

Dlhodobó chýbajú profesijné štandardy, ktoré by určovali kompetencie a ukazovali učiteľovi možnosti jeho rozvoja a profesionálneho rastu. Štandardy charakterizujú jednotlivé kategórie a podkategórie ped. a odb. zamestnancov, preto sú potrebným materiálom pre profesiu a učiteľa ich žiadajú. Učiteľ okrem toho, že je odborníkom vo svojej špecializácii (predmete) a ovláda jeho didaktiku, mal by poznať legislatívu z oblasti školstva, tvoriť školský vzdelávací program (osnovy), pracovať s IKT, používať inovačné a interaktívne prvky a metódy, organizovať



podujatia, priebežne hodnotiť seba, svoj rozvoj, rozvoj triedy a jej výsledky, zvládať komunikáciu s deťmi (žiakmi) a súčasne s dospelými (rodičmi), spolupracovať s nimi, robiť socioprieskumy v triede, pracovať individuálne so žiakmi so špeciálnymi potrebami, bojovať so šikanou atď. Vymedzenie týchto činností v profesijných štandardoch je napríklad pre začínajúceho učiteľa nevyhnutnou potrebou.

Podľa §25, bod 5 zák. 317/2009: „Profesijné štandardy pre jednotlivé kategórie, podkategórie a kariérové pozície pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov po dohode s ministerstvom vydáva a zverejňuje vo svojom publikačnom prostriedku a na svojej internetovej stránke príslušný ústredný orgán štátnej správy, do ktorého vecnej pôsobnosti škola alebo školské zariadenie patrí.“ MPC ich malo mať dokončené do 2013, išlo o projekt z eurofondov, do dnešného dňa však neboli zverejnené.

8. Nárast platov učiteľov za odpracované roky.

Učiteľom sa prvých 16 rokov zvyšuje plat každoročne o 1% a ďalších šestnásť rokov o 0,5% až do odslúženia 32 rokov, čiže maximálny nárast predstavuje 24%. Pre porovnanie, príslušníci Policajného zboru poberajú po 32 rokoch praxe prídavok vo výške 67,1 % - takmer trojnásobok.

http://www.minv.sk/swift_data/source/policia/prevencia/zakon_cest_a_odvaha/POVOLANIE%20POLICAJTA.pdf (str. 9)

Tento problém je obzvlášť vypuklý pri učiteľkách MŠ, kam niektoré učiteľky nastupujú hneď po ukončení SŠ, čiže v 18 rokoch, a platový strop dosahujú už vo veku 50 rokov, pričom mnohé absolvujú VŠ štúdium externe.

9. Pri odmeňovaní v školstve dochádza k mnohým nespravodlivostiam.

Uvedieme len jeden príklad: Pracovníčky v ŠKD nemajú príplatok za triedníctvo pričom tiež vedú osobné spisy, evidenciu dochádzky, triednu knihu, riešia problémy s rodičmi, vyberajú a evidujú platby za ŠKD a pod.



10. Pre všetkých PZ je neustále poukazovanie na nedoriešenie platovej otázky nanajvýš nedôstojné a nezlučiteľné s postavením, ktoré by mali mať pedagógovia v spoločnosti.

Nemôžeme si však pomôcť, najmä ak naše názory podporujú všetky stavovské organizácie v školstve či zistenia a odporúčania OECD, EK a ďalších expertov. Ako príklad uvedieme, že už v roku 2012 OECD v Ekonomickom prehľade poukazuje na priamu súvislosť medzi zvyšovaním platov učiteľov a výsledkami žiakov. Stačí sa pozrieť na výsledky našich žiakov v testovaní PISA a porovnať ich s výsledkami žiakov v Poľsku, Česku a Maďarsku. Slovensko dopadlo najhoršie vo všetkých sledovaných oblastiach (Maďarsko je o niekoľko bodov horšie v matematike, Poľsko sa nám vzdáva míľovými krokmi). Poľsko a Česko sú nad priemerom OECD v matematike, v čitateľskej gramotnosti a vo finančnej gramotnosti, my sme sa dostali pod priemer. V čitateľskej gramotnosti sme dokonca signifikantne pod priemerom OECD (z 34 krajín sme na 32. mieste)...

http://www.nucem.sk/documents//27/medzinarodne_merania/pisa/publikacie_a_diseminacia/4_ine/Priloha_PISA_2012.pdf

Najnovšia štúdia, ktorú uskutočnil magazín Forbes v spolupráci so spoločnosťou McKinsey & Co. a uznávanými odborníkmi, uvádza 5 najdôležitejších opatrení, ktoré by pomohli školstvu v USA dostať sa na svetovú špičku. Za najdôležitejšie opatrenie považuje investovanie do učiteľov, pričom uvádza, že každý investovaný dolár sa do ekonomiky vráti 12-násobne. Zvyšovanie platov je podľa štúdie nevyhnutné aj preto, aby sa učiteľskému povolaniu venoval čo najväčší počet najlepších absolventov škôl.

11. Vláda dlhodobo zavádza učiteľov aj celú verejnosť a neplní sľuby, ktoré dáva.

Vláda sa prostredníctvom ministra školstva alebo v NPR 2014 zaviazala zvýšiť platy učiteľov na 1,2-násobok priemernej mzdy v NH. V skutočnosti ich zvýšila na 1,05-násobok. Hektický koniec roka 2012, kedy učitelia naposledy vyšli do ulíc, upokojili až prísľuby riešiť



situáciu koncepčne. NR SR zaviazala vládu do konca marca 2013 vypracovať a predložiť Správu o stave školstva a systémových krokoch na jeho rozvoj. Komédia s príslubmi v rôznych verziách správy a nekonečné ťahovanie schvaľovania pritom dávali učiteľom akú-takú nádej. Správu, ktorá mala dať školstvu víziu a koncepciu, vláda stále neschválila. Súčasný minister školstva prisľúbil predložiť novú správu na jeseň, no ešte sa tak nestalo a neprebehla ani žiadna verejná diskusia, ktorú minister sľuboval.

Správa mala okrem iného vyriešiť problém financovania školstva. V tejto súvislosti by sme radi pripomenuli nedávno publikovanú správu predsedu NKÚ, ktorý situáciu zhodnotil týmito slovami: „Súčasný model financovania škôl nie je dobrý, mal by sa zmeniť. Zabezpečujú ho totiž ministerstvo školstva, ministerstvo vnútra, okresné úrady, mestá aj obce. Mal by sa zjednodušiť a hlavne finančne posilniť.“ Vláda problémy odkladá a zametá pod koberec, ťahuje čas a zahráva sa s trpezlivosťou učiteľov i vlastnou dôveryhodnosťou. Je predsa neprípustné, aby po výmene ministra nový minister vyhlásil, že sa necíti byť viazaný sľubmi svojho predchodcu.

<http://www.pluska.sk/spravy/z-domova/caplovic-kazimirom-usudili-ucitelia-si-zasluzia-vyssie-platy-narast-vidia-realne.html>

<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5197> NPR 2014 str. 36 dolu

<http://www.sme.sk/c/8022471/v-skolach-je-malo-penazi-zistil-aj-najvyssi-kontrolny-urad.html#ixzz3nbB6md7G>

12. Odmeňovanie učiteľov závisí len a len od priorít vlády pri tvorbe štátneho rozpočtu.

Všetky výhovorky, že v rozpočte nie sú peniaze, sú zavádzajúce. V rozpočte sú peniaze, ide len o to, ako sa prerozdedia. Vláda SR určite dobre vie, do ktorých oblastí dáva v porovnaní s inými vyspelými krajinami viac a do ktorých menej. Do školstva výrazne investovali naši susedia Česko, Maďarsko a Poľsko. Aj oni museli zvážiť, ktorým rezortom treba pridať a ktorým ubrať.

<https://www.minedu.sk/data/att/5254.pdf> (str. 12, obr.3)



Zhrnutie

Za posledné tri roky sa postavenie učiteľa výrazne zhoršilo z hľadiska jeho práv a možností získavania kreditov. Neustále poukazovanie na platy učiteľov a ich zvyšovanie, ktoré v zásade len kopíruje nárast platov v celom národnom hospodárstve, negatívne vplýva na obraz učiteľov v očiach verejnosti. Skutočné ekonomické postavenie učiteľov zostáva približne na rovnakej úrovni. Vláda nedokázala za tri roky vypracovať víziu a stratégiu rozvoja školstva, neplní svoje záväzky a nepodnikla účinné kroky, aby zastavila klesajúci trend výsledkov našich žiakov v medzinárodných meraniach.